

155 DE ANI DE LA NAȘTEREA MAESTRULUI MAEȘTRILOR TEATRULUI NAȚIONAL - C.I. NOTTARA

Corina Iliescu

În iureșul vieții secolului XXI, printre evenimente socio-politice mai mult sau mai puțin importante din punct de vedere istoric, personalitățile științifice sau culturale rămân undeva în umbră. Cu atât mai mult cu cât aparțin deja unui alt timp... Uneori, sunt aduse în prim-plan doar pentru o secundă, discrete apariții meteorice. Acești oameni au reprezentat cândva adevărate modele pentru contemporanii lor și nu numai. În acest fel era perceput Maestrul Constantin I. Nottara (1859-1935) de toți cei ce l-au cunoscut.

Arborele genealogic al familiei *Nottaras* își trage rădăcinile din Bizanț, prin Peloponez cu 1000 de ani în urmă, iar ramurile sale actuale se întind până în Franța, America și Australia. În secolul XVIII-lea un strămoș – Hrysant Nottaras a fost un cărturar erudit, matematician, geograf și astrolog, a devenit Patriarh al Ierusalimului și a avut prima legătură importantă cu țara noastră, respectiv cu domnitorul Nicolae Mavrocordat. Marele nostru actor pe care îl aniversăm anul acesta la împlinirea a 155 de ani de la nașterea sa, a avut un singur fiu, pe muzicianul Constantin C. Nottara, care din păcate nu a avut urmași.

Casa ce adăpostește Muzeul Memorial C.I. și C.C. Nottara, a fost construită în anul 1931 fiind ridicată pe terenul familiei, dar cu o parte a banilor provenind de la *Sindicatul Artistilor Dramatici și Lirici* și de la un grup de admiratori. Imobilul de pe b-dul Dacia din Capitală era numit „*Căminul Nottara*” ca un omagiu adus celor doi mari artiști și devotamentului cu care aceștia și-au dăruit întreaga viață artei. Acolo, cei doi au adunat o bogată colecție de cărți și partituri, cca 7300 volume.

Constantin I. Nottara nota în cartea sa de „*Amintiri*”: „*Actorul este un spion al sufletului omenesc și al moravurilor societății. Mă mulțumesc a spune cu mândrie și cu satisfacție ca toate rolurile mele mi-au fost dragi, pentru că toate au fost plămădite cu creier, cu sânge, cu nervi, din trupul meu și aș fi un mare ingrat dacă aș spune că prefer pe unul mai mult decât pe celălalt, când toate rolurile mi-au procurat ceasuri de mare izbândă și desăvârșite mulțumiri sufletești*”.

Într-o carieră teatrală ce a durat 60 de ani, Constantin I. Nottara a creat cca. 700 de roluri, în mare parte de compoziție. De la Alecsandri la Shakespeare și de la Delavrancea la Schiller, paleta sa era extrem de colorată, trecând de la comedie, la dramă și tragedie. Pe scenă se transfigura: era statuar în rolul lui Ștefan cel Mare sau Regele Lear și tragi-comic în Nae Girimea. Arta sa interpretativă a fost în continuă

perfecționare, chiar și în anii senectuții, fiind mereu preocupat de expresivitatea aparițiilor sale scenice. A participat la scenariul primului film românesc de lung-metraj, „Războiul de Independență” regizat de Grigore Brezeanu în 1912 în care a jucat rolul lui Osman Pașa. Succesul său nu se baza pe frumusețea de june prim, ca

în cazul colegului său Grigore Manolescu ci pe o anume „carismă” am spune noi azi și mai ales pe multă muncă: nu era înalt, dar era robust, cu ochii albaștri ușor exoftalmici, fulgerând de sub fruntea boltită puternic și continuată de nasul acvilin specific obârșiei orientale. Se ocupa de spectacol ca de un întreg: de la traducerea textului și alegerea distribuției, la studiul caracterelor, mimica, grimase, coafuri,

costume - tot! De la 16 ani la 76 nu a lipsit o zi! Uimitoare lecție pentru generațiile ce l-au avut ca mentor, dar și pentru urmașii lor: Tanti Cocea, C-tin Tănase, Lucia Sturza Bulandra, George Vraca, Marioara Ventura, Elvira Popescu, Jules Cazaban, Fory Eterle, George Calboreanu și mulți alții ce și-au arătat recunoștința prin numeroasele fotografii cu dedicație aflate în muzeu.

Rememoram toată aceasta pleiadă cu ziaristul Mihai Petrovici-copilul de suflet al lui Gaby Michailescu (impresarul Mariei Tanase și al unora dintre actorii din perioada interbelică). Acesta din urmă, povestea într-o conferință ținută la muzeu cum, copil fiind, pândeau într-o seară de iarnă la ieșirea actorilor Teatrului National. L-a zărit pe Maestru plecând solitar, ușor adus de spate, cu paltonul său lung și pălăria îndesată pe cap, călcând prin zapadă... În mirajul nopții, copilul în joacă i-a călcat pe urme Maestrului. Era uimitor pentru noi să stăm de vorbă cu cineva care îl văzuse în realitate pe marele Nottara.

În tinerețe, pe când stătea în gazdă cu un coleg din teatru, povestea în „*Amintiri*”, cum uneori dimineața găseau apa înghețată în cană... Tot pe atunci, entuziasmați frumusețea limbii marelui Petrarca și fiind în mare vogă trupa lui Ermete Novelli, au început să studieze posibilitatea de a juca în italiană. Într-o dimineață i-au trezit glasurile colindătorilor și s-au întrebat; oare cum se traduce în italiana „*bună dimineața la Mos Ajun*”? Și au înțeles că nu poate fi nimic mai minunat, decât să crezi teatru în dulcea limbă românească, iar acest lucru era simțit și gândit de un grec! Tentația „de-a părăsi corabia” exista și la sfârșitul sec XIX-lea. În 1883, la 24 de ani a avut ocazia să studieze la Paris, la Teatrul L'Odeon. I s-a propus să rămână acolo, dar încrederea în viitorul teatrului românesc și conștiința propriului talent l-au făcut să refuze. A învățat de la francezi, de la italieni dar mai ales de la precursorii săi Mihail Pascaly și Matei Millo. Viața sa a fost ilustrarea perfectă a unei butade formulată de cel din urma”: Actorul da vorbe multe pe parale puține. Cel ce se urca pe scenă urca în cer, unde ceasul mâncării nu bate niciodată”.

Actor, regizor, traducător, profesor și nu în cele din urmă un om modest dar cu suflet mare, ceea ce a făcut să fie iubit, apreciat și sărbătorit de colegi, de public dar și de societate la 40, la 50 și la 60 de ani de scenă, primind medalii și ordine de la Regele Carol I, Ferdinand și Carol II.

Fiul său, muzicianul C.C.Nottara a fost instruit în cele mai bune Universități muzicale din Europa, la Paris și Berlin, avându-l profesor și prieten pe George Enescu. Creația sa este inspirată din cel mai autentic filon românesc - folclorul. Din păcate, el este cunoscut doar de către specialiști pentru că opera sa nu a fost publicată și de aceea sunt interpretate doar câteva piese pentru vioară, pian și violoncel, deși opera sa este mult mai vastă cuprinzând concerte, simfonii, lieduri și piese corale, operă și balet.

Biroul lui Constantin I. Nottara
Muzeul Memorial C.I. și C.C. Nottara

EPILOG:

Muzeul Memorial Nottara deschis în 1956 în urma donației făcute de Ana Nottara, soția compozitorului care a organizat și îngrijit cu devotament patrimoniul cultural - este unic în București pentru că este singurul muzeu dedicat unui actor și unui muzician, practic unei familii de artiști. De 58 de ani acest loc a rămas „viu” pentru că a găzduit în micile sale saloane concerte, conferințe sau lansări de carte.

Cu atât mai trist pentru public și pentru peisajul cultural bucureștean dacă municipalitatea nu va reuși să păstreze în forma sa actuală acest veritabil „sanctuar” al artei românești!

Bibliografie

C.I. Nottara, *Amintiri*, editura Adevărul;
Revista „*O sută de ani de teatru românesc*”, 1935;
Jona Massoff, *Teatrul românesc*, vol.I, editura Pentru Literatură, 1961;
Culegere de reviste „*Program*”, Teatrul Național București;
Virgil Brădățeanu, *C.I. Nottara*;
Culegere de reviste „*Teatrul*”, 1960-1966.

SUMMARY

The memory of great actors once active on stage, but whose presence is lost for the generations to come, can be preserved and evoked by photographs, cronicles, anecdotes, sometimes by objects - as part of memorial museums. Such was the case of the house of actor C.I.Nottara, whose daughter in law, Ana Nottara (wife of musician C.C.Nottara) decided that the memory of her husband's family was worth preserving. Unfortunately, the dwelling has recently changed owners, and the Museum's existance is uncertain.